

DOI: [10.32702/2307-2105-2018.11.103](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.11.103)

УДК 334.78:339.9

*У. І. Моторнюк,
к. е. н., доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності
Національного університету "Львівська політехніка", м. Львів
М. І. Теребукх,
к. е. н., доцент кафедри економіки України
Львівського національного університету імені Івана Франка, м. Львів
Н. Р. Стасюк,
асистент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності
Національного університету "Львівська політехніка", м. Львів*

ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

*U. I. Motorniuk
PhD, Associate Professor of Department of Foreign Economic and Customs Activity,
Lviv Polytechnic National University, Lviv
M. I. Terebukh
PhD, Associate Professor of Department of Economy of Ukraine
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv
N. R. Stasyuk
Assistant of Department of Foreign Economic and Customs Activity,
Lviv Polytechnic National University, Lviv*

TRANSNATIONALIZATION AS FACTOR OF THE WORLD ECONOMY DEVELOPMENT

У статті досліджено транснаціоналізацію як фактор розвитку світової економіки, розглянуто переваги та недоліки діяльності транснаціональних корпорацій у приймаючих країнах. Проаналізовано основні напрями впливу транснаціоналізації на розвиток сучасної світової економіки. Уточнено поняття «транснаціональна корпорація», зацентовано увагу на сучасних критеріях віднесення корпорації до транснаціональних, розглянуто переваги та недоліки діяльності транснаціональних корпорацій у приймаючих країнах, підкреслено, що транснаціоналізація виробництва і капіталу стала не тільки безпосередньою умовою функціонування і розвитку ТНК, але і чинником, що визначає значною мірою темпи і пропорції розвитку всієї світової системи господарства. Наголошено, що збільшення масштабів діяльності ТНК відбулось завдяки відкриттю східноєвропейського і пострадянського економічних просторів; прискоренню глобалізації фінансових ринків; інтенсифікації процесів приватизації; поглибленню взаємозалежності низки країн і національних економік; загострення економічної конкуренції; регіональним інтеграційним процесам; появі новітніх технологій, особливо в галузі зв'язку і телекомунікацій, космосу, біотехнологій. Досліджено, що централізація валютних коштів транснаціональних корпорацій створює для них переваги у ціновій конкуренції за межами країни-базування через неврахування витрат на нівелювання валютних ризиків та витрат, що пов'язані з конвертацією валют. Крім цього, стратегія МНК створює можливість покупцям у

приймаючих країнах можливість вибору валюти платежу та нівелювання негативних тенденцій, що виникають під час здійснення комерційних операцій з допомогою політики центрального фінансового органу компанії. Вплив ТНК на світову економіку має неоднозначний характер. З одного боку, ТНК є наслідком інтернаціоналізації міжнародних економічних відносин, з іншого – самі є потужним фактором впливу на розвиток світової економіки. Транснаціоналізація постійно змінює динаміку та галузеву структуру світової економіки. У 2017 році у світовій економіці домінували технологічні галузі.

In the article, transnationalization as a factor in the development of the world economy is studied, the advantages and disadvantages of transnational corporations in host countries are examined. By supporting the turnover of capitals, people and technology, the TNCs of the above-mentioned countries contribute considerably to the economic growth and development of host national economies, including: the reduction of the severity of the foreign exchange deficit associated with imports. At the beginning of the XXI century, transnationalization of production and capital has become not only a direct condition for the functioning and development of TNCs, but also a factor that determines to a large extent the pace and proportion of the development of the entire global system of the economy. At least, the role of foreign economic sphere in the activities of TNCs is becoming an increasingly influential factor in their economic growth. The scopes of expanding the area of activity of TNCs have increased significantly due to the opening of the East European and post-Soviet economic spheres; acceleration of the globalization of financial markets; intensification of privatization processes; deepening of the interdependence of a number of countries and national economies; growing economic competition; regional integration processes; the emergence of the latest technology, especially in the field of communication and telecommunications, space, biotechnology.

Centralization of the currency positions of large corporations gives them advantages in price competition on the market of the country of their location, since the price of goods that they set rarely includes the costs of covering foreign exchange risks and the costs associated with the conversion of foreign currency into the local one. Moreover, the strategy of the international monopolies gives the affiliates the ability to provide end-product buyers with the freedom to choose the currency of payment on the local markets or in third countries, and the negative trends that arise in the course of commercial transactions are mitigated by the operations of the central financial institution of the company on the international monetary and credit markets.

Ключові слова: транснаціональна корпорація; транснаціоналізація; світова економіка; глобалізація; прями іноземні інвестиції; міжнародне виробництво; галузь.

Key words: transnational corporation; transnationalization; world economy; globalization foreign direct investment; international production; industry.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з практичними завданнями.

Транснаціоналізація сучасної світової економіки стала визначальним фактором її функціонування, визначаючи структуру та динаміку її розвитку, а також основні напрями розвитку національних економік, що зумовлює актуальність тематики даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Дослідженню аспектів транснаціоналізації світової економіки присвятили свої праці ряд авторів, зокрема, Охріменко О.О., Сільвестрова Д.Д., Ткаченко Д.О., Пенська І.О., Рогач О.І., Вергун В.А., Кредісов А.І., Ступницький О.І., Скавронська І.В., Мадараш О.В., Макаруч К.О., Павлюк Т.С., Діденко М.В., Рябець Н.М., Ляшенко В.І., Котов Є.В., Марченко К.В. та багато інших. Проте, невидлячись на вагомій напрацюванні у даній сфері, ряд питань залишаються невирішеними. Це стосується, зокрема, усіх векторів впливу транснаціоналізації на розвиток як світової економіки в цілому, так і окремих країн.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження впливу транснаціоналізації на динаміку та структуру розвитку світової економіки, а також відображення у процесах транснаціоналізації сучасних тенденцій розвитку світової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

За офіційним визначенням Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), транснаціональна корпорація – це підприємство, що об'єднує юридичних осіб будь-яких організаційно-правових форм і видів

діяльності в двох чи більше країнах і провадить єдину політику та загальну стратегію завдяки одному або декільком центрам прийняття рішень [1]. Головною ознакою материнської компанії є наявність у компанії контролю над активами економічних одиниць, розташованих на території інших держав. Країна, в якій розташовується штаб-квартира і центральний офіс материнської компанії, є країною базування транснаціональної корпорації, у той час як держави, де розташовуються об'єкти вкладень ТНК, виступають в якості країн-реципієнтів [2].

Транснаціональна компанія - це підприємство, яке походить з однієї країни та вкладає ресурси в розширення своєї діяльності на міжнародному ринку шляхом заснування дочірніх компаній, відкриття філій в інших країнах з метою отримання найвигідніших умов господарської діяльності, що, в свою чергу, призводить до максимізації прибутку компанії та підвищення економічного впливу компанії на національні економічні системи світу [3, с.115]. Таким чином, транснаціональна компанія – це підприємство, що провадить свою діяльність за межами національної економіки шляхом заснування дочірніх компаній та здійснює контроль за їх діяльністю. До основних критеріїв, що дозволяють віднести компанію до транснаціональних (за визначенням ООН) слід віднести:

- кількість країн, в яких діє корпорація (мінімум становить від двох до шести країн);
- певна кількість країн, в яких розміщені виробничі потужності корпорації;
- певний розмір капіталізації, якого досягла корпорація;
- мінімум частки іноземних операцій у доходах чи продажах корпорації (як правило, 25%);
- володіння не менше 25% голосуючих акцій у трьох або більше країнах;
- інтернаціональний склад персоналу та вищого керівництва корпорації.

Транснаціоналізація – це процес посилення світової інтеграції у результаті глобальних операцій ТНК, в межах якої значна частина виробництва, споживання, експорту, імпорту і доходу країни залежить від міжнародних центрів за межами держави [4].

Головна особливість ТНК - поєднання централізованого керівництва з певним ступенем самостійності вхідних в неї і знаходяться в різних країнах юридичних осіб та структурних підрозділів (філій, дочірніх компаній).

Свій інтенсивний розвиток ТНК розпочали у другій половині XX ст. Слід зазначити, що є низка джерел ефективної їх діяльності порівняно з компаніями які існують тільки у одній країні. До таких джерел відносяться: переваги володіння і доступу до природних ресурсів, капіталу і результатами науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР); горизонтальна диверсифікація за технологічним принципом в рамках однієї галузі, що забезпечують у тому й іншому випадках економічну стабільність і фінансову стійкість ТНК; можливість оптимального розподілу підприємств головної компанії в різних країнах з урахуванням розмірів їх національних ринків, темпів економічного зростання цін, доступності економічних ресурсів, а також політичної стабільності; можливість за рахунок прямих інвестицій долати різні бар'єри на шляху впровадження своїх товарів на ринок тієї або іншої країни за рахунок експорту; широке використання фінансових ресурсів інших країн світу; безперервна інформованість про кон'юнктуру товарних, валютних і фінансових ринків у різних країнах, що дозволяє оперативного направляти потоки капіталів у ті країни, де складаються сприятливі умови для отримання максимального прибутку [5, с. 44].

Підтримуючи оборот капіталів, людей і технологій, ТНК вищеназаних країн значною мірою сприяють економічному зростанню і розвитку приймаючих національних економік, включаючи: зменшення гостроти валютного дефіциту, пов'язаного з імпортом, що означає перенесення в інші країни хоча б частини виробництва, продукцію котрого вони досі імпортували; підвищення культури ведення бізнесу та споживання товарів і послуг згідно з міжнародними стандартами; забезпечення додаткових робочих місць місцевому населенню, що особливо важливо для країн, де прихід трудомістких потужностей дасть можливість використовувати переважно фізичну, а не машинну працю [6, с. 199].

На початку XXI ст. транснаціоналізація виробництва і капіталу стала не тільки безпосередньою умовою функціонування і розвитку ТНК, але і чинником, що визначає значною мірою темпи і пропорції розвитку всієї світової системи господарства. Принаймні зростання в діяльності ТНК ролі зовнішньоекономічної сфери стає все більш діючим чинником їхнього економічного зростання. Масштаби розширення сфери діяльності ТНК значно збільшилися завдяки відкриттю східноєвропейського і пострадянського економічних просторів; прискоренню глобалізації фінансових ринків; інтенсифікації процесів приватизації; поглибленню взаємозалежності низки країн і національних економік; загострення економічної конкуренції; регіональним інтеграційним процесам; появі новітніх технологій, особливо в галузі зв'язку і телекомунікацій, космосу, біотехнологій [7, с. 43].

Оскільки ТНК володіють величезними капіталами, вони активно діють на міжнародних фінансових ринках. Переміщення 1–2% маси грошей, що знаходяться у приватному секторі, цілком здатне змінити взаємний паритет національних валют. ТНК часто розглядають обмінні валютні операції як найвигідніше джерело своїх прибутків. Як відомо, 70-ті роки характеризувалися різким посиленням нестійкості міжнародних валютно-кредитних відносин. Із запровадженням «плавання» валют розширилися межі коливань валютних курсів провідних розвинених капіталістичних країн, різко знизилася достовірність валютних прогнозів. Тоді почастішали коливання номінальних і відносних відсоткових ставок за міжнародними кредитами і цінними паперами [8, с. 50].

Централізація валютних позицій великих корпорацій дає їм переваги у ціновій конкуренції на ринку країни їх перебування, оскільки вони у ціну товарів усе рідше включають витрати на покриття валютних ризиків і витрати, пов'язані з конвертацією іноземної валюти в місцеву. Більше того, стратегія міжнародних

монополій дає філіям змогу надавати покупцям кінцевої продукції на місцевих ринках або в третіх країнах свободу вибору

валюти платежу, а негативні тенденції, що виникають у процесі комерційних операцій, нівелюються за рахунок операцій центрального фінансового органу компанії на міжнародних валютно-кредитних ринках.

Вплив ТНК на світову економіку носить дуалістичний характер. З одного боку, ТНК є наслідком (продуктом) міжнародних економічних відносин, що динамічно розвиваються, а з іншого – самі виступають потужним механізмом впливу на них, формуючи нові та видозмінюючи наявні [4, с. 117].

Журнал Forbes оприлюднив рейтинг найдорожчих компаній світу, згідно якого перше місце належить компанії Apple, вартість бренду якої у 2018 році було оцінено у 182,2 млрд дол США, що на 8% більше ніж минулого року. Друге місце посіла Google з вартістю в 132,1 млрд. дол. США та зростанням за рік на 30%. Третє місце дісталось Microsoft, вартість якої становить 104,9 млрд дол. США, що на 21% більше, ніж у 2017 р.

У першу п'ятірку найдорожчих компаній світу потрапили представники ІТ-сфери: крім названих сюди ввійшли компанії Facebook (94,8 млрд. доларів США) та Amazon (70,9 млрд доларів США). Слід зазначити, що для складання даного рейтингу журналом Forbes було оцінено 200 компаній. Обов'язковою умовою була присутність на американському ринку, тому деякі відомі бренди, зокрема китайські Alibaba та Tencent у даний список не ввійшли. Китайські компанії також впевнено нарощують свої капітали. Huawei зайняла 79 позицію, піднявшись цього року на 15% – до \$8,4 млрд. В кінці першої сотні найдорожчих компаній світу знаходяться відомі бренди PayPal и Dell, які подорожчали на 33% и 18% та, відповідно, зайняли 98 и 99 місця даного рейтингу.

У табл. 1 відображено топ-10 найдорожчих компаній світу за версією журналу Forbes у 2018 році [9].

Таблиця 1.
Топ-10 найдорожчих компаній світу за версією журналу Forbes у 2018 році

Ранг	Компанія	Рік заснування	Країна	Сфера діяльності	Вартість бренду, млрд. дол. США	Відхилення у порівнянні з 2017 р., %
1.	Apple	1976	США	Технології	182,8	+8
2.	Google	1998	США	Технології	132,1	+30
3.	Microsoft	1975	США	Технології	104,9	+21
4.	Facebook	2004	США	Технології	94,8	+29
5.	Amazon	1994	США	Технології	70,9	+31
6.	Coca-Cola	1892	США	Харчова промисловість	57,3	+2
7.	Samsung	1969	Південна Корея	Технології	47,6	+25
8.	Disney	1923	США	Індустрія розваг	47,5	+8
9.	Toyota	1937	Японія	Автомобілебудування	44,7	+9
10.	AT&T	1983	США	Телекомунікації	41,9	+14

Згідно Forbes вартість 100 найдорожчих компаній світу становить 2,15 трл. дол. США, що на 10% більше, ніж минулого року.

У табл. 2 представлено рейтинг найдорожчих брендів світу за галузевою приналежністю [10].

Таблиця 2.
Топ-10 найдорожчих брендів за галузевою приналежністю у 2018 році

Ранг	Галузь	Кількість брендів	Загальна вартість бренду, млрд. дол. США
1	Технології	20	872,6
2	Фінансові послуги	13	160,2
3	Автомобілебудування	12	222,9
4	Виробництво товарів повсякденного попиту	11	124,7
5	Роздрібна торгівля	9	119,0
6	Виробництво предметів розкоші	6	91,7
7	Виробництво напоїв	4	103,2
8	Диверсифіковане галузі	4	66,3
9	Телекомунікації	3	82,3
10	Ресторанна справа	3	65,0
11	Швейна промисловість	3	49,0
12	Алкогольна промисловість	3	42,5
13	Індустрія розваг	2	56,1
14	Медіа-послуги	2	26,3
15	Транспортні послуги	2	21,6
16	Тютюнова промисловість	1	26,6
17	Бізнес-послуги	1	14,8
18	Аерокосмічна галузь	1	8,1
19	Всього	100	2,1529

Вагомий вплив на розвиток світової економіки чинить рух прямих іноземних інвестицій (ПІІ), які здійснюються, в основному великими транснаціональними корпораціями. У 2017 р. глобальні потоки ПІІ скоротились на 23% та становили 1,43 трлн дол. США, в той час як у 2016 р. вони становили 1,87 трлн дол. США. Дана тенденція що суперечить динаміці інших макроекономічних показників, таких як ВВП та об'єм торгівлі, які у 2017 р. суттєво зросли. Слід зазначити, що падіння глобальних ПІІ у світовій економіці частково пов'язано із скороченням чистого вартісного об'єму транскордонних злиттів протягом 2017 року на 22%. Проте навіть без врахування великих одноразових угод та реструктуризації корпорацій, завдяки яким відбулось різке зростання об'ємів ПІІ у 2016 р., їх зниження у 2017 р. є доволі значним. Об'єм заявлених інвестицій у нові проекти, що є одним з ключових показників майбутніх тенденцій – також знизився на 14% та становив 720 млрд долл. США [11].

При збереженні тенденції розвитку міжнародного виробництва, що не потребує великих активів, об'єми продаж закордонних філій зростають у два рази швидше, ніж кількість працівників та розміри активів. Відзначені за останні п'ять років середньорічні темпи зростання роялті та ліцензійних зборів (майже 5%) в порівнянні з темпами зростання товарообігу та ПІІ (менше 1%) свідчать про зміщення міжнародного виробництва з матеріально-речових транскордонних виробничих систем у сферу нематеріальних активів. Це може негативно позначитись на перспективах залучення країн, що розвиваються інвестицій у виробничий потенціал.

Приплив ПІІ у країни з перехідною економікою Південно-Східної Європи та країн СНГ знизився на 27% до 47 млрд. дол. США – більш низький рівень за період з 2005 року був зафіксований лише один раз. В цілому це зниження пояснювалось слабкою динамікою ПІІ в чотирьох основних приймаючих країнах (Російській Федерації, Казахстані, Азербайджані та Україні). На противагу цьому, вивіз засобів зріс на 59% до рівня 40 млрд. дол. США внаслідок великих вкладень в нові проекти та кількох великих придбань, здійснених мултинаціональними компаніями, що базуються в РФ.

Великі мултинаціональні компанії докладають зусиль щодо забезпечення більш збалансованого гендерного складу правління компаній. МНП, що входять у світовий рейтинг 100 великих компаній та до числа 100 передових корпорацій країн, що розвиваються, знаходяться в авангарді зусиль із забезпечення більш збалансованого гендерного складу правління компаній, хоча їм ще доведеться чимало зробити на даному шляху. Станом на кінець 2017 р. жінки склали в середньому 22% в правліннях великих 100 МНК, а в п'яти корпораціях їх очолили. Ця частка є трохи більшою середнього рівня компаній, що входять в Кошик Індексу S&P 500 (один із найпопулярніших фондів індексів США, що показує середню вартість ринку США. В Кошик даного індексу входить 500 вибраних акціонерних компаній США, що мають найбільшу капіталізацію. Перелік складається компанією Standard & Poor's. Історичний максимум 24 лютого 2014 року склав 1858,7 пункти). та вигідно відрізняється від середніх національних показників майже всіх країн світу. Найбільш однорічними за гендерним складом правління МНК у деяких країнах Європи, де запроваджені спеціальні квоти та цільові показники, за нею знаходиться Північна Америка, де питання призначення жінок не регулюються. В країнах, що розвиваються спів ставна частка жінок у складі рад директорів досягнута у південноафриканських корпораціях. Компанії інших країн, що розвиваються, а також японські корпорації значно відстають від західних та південноафриканських компаній.

За останні роки ТНК почали з'являтися в країнах, що розвиваються, оскільки ці країни виступають можливими носіями економічного зростання і ринкових відносин. Основними причинами появи ТНК є: пошук нових ринків виробництва та збуту, дешевих ресурсів та робочої сили, зниження витрат виробництва, зростання конкурентоспроможності та максимізування прибутків [12].

Як показують дослідження, в періоди глобальних технологічних зрушень на хвилі зростання нового технологічного устрою відкривається «вікно можливостей» для підйому країн, що розвиваються та досягти успіху в підготовці умов його становлення. На відміну від передових країн, що стикаються з кризою перенакопичення капіталу в застарілих виробництвах, у них є можливість уникнути масового знецінення капіталу і сконцентрувати його на проривних напрямках зростання. Для того щоб утримати лідерство, передовим країнам доводиться удаватися до силових прийомів у зовнішній та зовнішньоекономічній й політиці. У наш час на хвилі зростання нового технологічного устрою передові позиції зайняв Китай, а накопичення капіталу в Японії створило можливості для переміщення центру світового відтворення в Південно-східну Азію [13, с. 5]. Загалом, участь країн, що розвиваються у світових фінансових потоках зросла з 7% у 1990 р. до 37% у 2017 р [14].

Транснаціональні корпорації, розміщуючи виробництва в різних країнах, прагнуть зменшити ризики та оптимізувати сплату податкових та митних платежів. Існує широкий спектр офшорних операцій, які обслуговують найрізноманітніші потреби фізичних і юридичних осіб. У їх число входить використання для розрахунків корпоративних дебетових і кредитних карток, відкритих на ім'я офшорної компанії. Через офшорні фірми можна отримати доступ до кредитних ресурсів іноземних банків, до міжнародного ринку депозитів і послуг з управління капіталом та інвестиціями. У власника офшорної фірми з'являється широкий вибір фінансових посередників і схем роботи [14].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Змінюючи динаміку та структуру розвитку, транснаціональні корпорації залишаються визначальним фактором розвитку світової економіки на сучасному етапі. Вектор транснаціоналізації спрямований на збільшення вартості

За останні п'ять років відбулось зміщення міжнародного виробництва з матеріально-речових транскордонних виробничих систем у сферу нематеріальних активів, що може негативно позначитись на

перспективах залучення країн, що розвиваються інвестицій у виробничий потенціал. Негативним впливом на розвиток національних економік є застосування ТНК офшорних територій з метою оптимізування сплати податків та збільшення власних прибутків.

В той же час глобальні ТНК впливають на розвиток сучасної світової економіки через втілення соціальних проєктів, забезпечення більш збалансована гендерного складу правління компаній.

У подальших дослідженнях слід зосередити увагу на тенденціях транснаціоналізації сучасної світової економіки, зокрема її інноваційної складової.

Література.

1. Охріменко О. О. Транснаціональні корпорації у системі світових економічних відносин / О.О. Охріменко, Д. Д. Сільвестрова. // Ефективна економіка. - 2013. - № 5. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_5_56, (дата звернення: 16.11.2018).
2. Ткаченко Д. О. Сутність транснаціоналізації та особливості діяльності транснаціональних корпорацій в умовах глобальної економіки / Д. О. Ткаченко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2015. - Вип. 13. - С. 72-76.
3. Пенська І.О. Особливості впливу ТНК на економічний розвиток України / І.О. Пенська // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2015. – № 3(80). – С. 114–124.
4. Рогач О.І. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій : [підручник] / О.І. Рогач. – К.: Либідь, 2005. – 720 с.
5. Міжнародний бізнес : підручник / В. А. Вергун, А. І. Кредісов, О. І. Ступницький та ін. ; за ред. проф. Вергуна. – К. : ВАДЕКС, 2014. – 810 с.
6. Скавронська І.В. Місце і роль ТНК у розвитку національних економік / І.В. Скавронська, О.В. Мадараш // Молодий вчений. – 2016. – № 4(31). – С. 197–200.
7. Макачук К.О. Транснаціональні корпорації та транснаціональні банки як суб'єкти міжнародного бізнесу / К.О. Макачук // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. - 2014. - № 1144, вип. 3(1). - С. 41-46.
8. Павлюк Т.С. Аналіз розвитку світових ТНК: досвід для України / Т.С. Павлюк, М.В. Діденко // Економіка та суспільство – 2018. - № 5. - С. 46-52.
9. The World's Most Valuable Brands List - Forbes. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.forbes.com/powerful-brands/list/>, (дата звернення: 15.11.2018).
10. The World's Most Valuable Brands Forbes. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.forbes.com/sites/kurtbadenhausen/2018/05/23/the-worlds-most-valuable-brands-2018/#1d807343610c/>, (дата звернення: 15.11.2018).
11. World Investment Report 2018: Investment And New Industrial Policies: United nations conference on trade and development. —United Nations Publications, New York, USA, 2018. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_overview_en.pdf, (дата звернення: 17.11.2018).
12. Рябець Н.М. Роль ТНК країн, що розвиваються, в умовах посилення диспропорцій економічного розвитку країн / Н.М. Рябець // Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право. – 2010. – № 2. – С. 39–45.
13. Ляшенко В.І. Україна XXI: неоіндустріальна держава або «крах проєкту»? : монографія / В.І. Ляшенко, Є.В. Котов: НАН України, Інститут економіки промисловості; Полтавський університет економіки і торгівлі. – Київ, 2015. – 196 с.
14. The World Bank Group (2018), “World Development Indicators”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/products/wdi> (дата звернення: 15.11.2018).
15. Марченко К. В. Практика та механізми застосування офшорних зон для оптимізації оподаткування ТНК / К. В. Марченко. - // Економіка та держава: - 2014. - № 7. - С. 54-58.

References.

1. Ohrimenko, O.O. and Silvestrova, D.D. (2013), “Transnational Corporations In The System Of International Economic Relations”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 5, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_5_56, (Accessed 17 November 2018).
2. Tkachenko, D.O. (2015), “Features of transnational corporations in a global economy”, *Naukovy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment*, vol. 13, pp. 72–76.
3. Pyenska, I.A. (2015), “Features of TNCs’ influence on economic development of Ukraine”, *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, vol. 3, pp. 114–124.
4. Rohach, O.I. (2005), *Mizhnarodni investytsii: Teoriia ta praktyka biznesu transnatsionalnykh korporatsii: Pidruchnyk* [International investments: Theory and practice of business of multinational corporations: textbook], Lybid, Kyiv, Ukraine.
5. Verhun, V.A., Kredisov, A.I. and Stupnyts'kyj, O.I. (2014), *Mizhnarodnyy biznes: pidruchnyk* [International business: textbook], VADEKS, Kyiv, Ukraine.
6. Skavronsjka I.V. (2016), “The place and role of TNCs in the development of national economies” *Young scientist*, vol. 4, pp. 197–200.
7. Makarchuk, K.O. (2014), “Transnational corporations and transnational banks as international business parties”, *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriya: Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm*, vol. 1144 (3), pp. 41-46.

8. Pavlyuk, T.S. and Didenko, M.V. (2018), "Analysis of the promotion of world TNCs: experience for Ukraine", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 5, pp. 46-52.
9. The World's Most Valuable Brands List – Forbes (2018), available at: <https://www.forbes.com/powerful-brands/list/>, (Accessed 18 November 2018).
10. The World's Most Valuable Brands Forbes (2018), available at: <https://www.forbes.com/sites/kurtbadenhausen/2018/05/23/the-worlds-most-valuable-brands-2018/#1d807343610c/> (Accessed 18 November 2018).
11. *World Investment Report 2018: Investment And New Industrial Policies*: United nations conference on trade and development (2018),. United Nations Publications, New York, USA, available at: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_overview_en.pdf, (Accessed 16 November 2018).
12. Riabets, N.M. (2010), "The role of the transnationalization process in the development of modern economic system of Ukraine in the context of globalization", *Zovnishnia torhivlia : ekonomika, finansy, pravo*, vol. 2, pp. 39-45.
13. Liashenko, V.I. and. Kotov, Ye.V. (2015), *Ukraina XXI: neoindustrial'na derzhava abo «krakh proektu»? : monohrafiia* [Ukraine XXI: Neo-industrial state or "crash of the project?: monograph], Poltav's'kyj universytet ekonomiky i torhivli, Kyiv, Ukraine.
14. The World Bank Group (2018), "World Development Indicators", available at: <https://data.worldbank.org/products/wdi>, (Accessed 17 November 2018).
15. Marchenko, K. V. (2014), "Practice and mechanisms for implementing offshore for tax optimization TNC's", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 7, pp. 54–58.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2018 р.